

Analysis of psychological problems of communication in the research of psychologists of Uzbekistan

Erkin YOZIYEV¹

Karshi State University

ARTICLE INFO

Article history:

Received June 2022

Received in revised form
25 June 2022

Accepted 25 July 2022

Available online

20 August 2022

Keywords:

society,
person,
interpersonal relations,
relationships,
interaction,
communication,
personal communication,
pedagogical communication,
psychological barrier,
situational barriers,
subject barriers,
motivational barriers,
managerial communication.

ABSTRACT

The article describes psychological problems of communication, which is one of the urgent problems of social psychology, and its study in psychology of our country. The author describes the experience of psychologists of our country in determining communication and its place in human life, in developing effective types and methods of communication in various social activities, in studying its purely psychological mechanisms, as well as national nature of interpersonal relations, its determining factors, important information of people about the ways of correct perception of each other. The author emphasized that this problem is very relevant at present time, and its study poses a number of important tasks for psychologists.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss4-pp226-232>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

O'zbekiston psixologlarining tadqiqotlarida muloqotning psixologik muammolari tahlili

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

jamiyat,
shaxs,
shaxslararo munosabat,
o'zaro munosabat,
o'zaro ta'sir,
muloqot,
shaxsiy muloqot,

Maqolada ijtimoiy psixologiyaning dolzarb muammolaridan biri bo'lgan muloqotning psixologik muammolari va uning mamlakatimiz psixologiya fanida o'rganilishi yoritilgan. Unda muallif tomonidan respublika psixologlarining muloqot va uning inson hayotida tutgan o'rnini aniqlash, turli ijtimoiy faoliyatlar sharoitida samara beradigan muomala turlari va uslublarini ishlab chiqish, uning sof psixologik mexanizmlarini tadqiq etish maqsadida olib borgan tajribalari, shuningdek, shaxslararo

¹ Associate Professor, Department of Psychology, Karshi State University. Karshi, Uzbekistan.

pedagogik muloqot,
psixologik to'siq,
vaziyatli to'siqlar,
mazmuniy to'siqlar,
motivatsion to'siqlar,
boshqaruv aloqasi.

munosabatlarning milliy xarakteri, uni belgilovchi omillar, insonlarning bir-birlarini to'g'ri idrok qilish yo'llari to'g'risidagi muhim masalalar ilgari surilgan. Muallif mazkur muammo hozirgi davrda juda dolzarb ekanligi, uni o'rganish esa psixologlar oldida bir qator zarur vazifalarni qo'yayotganligini ta'kidlab o'tgan.

Анализ психологических проблем общения в исследованиях психологов Узбекистана

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

общество,
человек,
межличностные
отношения,
взаимоотношения,
взаимодействие,
общение,
личное общение,
педагогическое общение,
психологический барьер,
ситуационные барьеры,
предметные барьеры,
мотивационные барьеры,
управленческая
коммуникация.

В статье описываются психологические проблемы общения, что является одной из актуальных проблем социальной психологии, и их изучение в психологии нашей страны. Автор описывает опыт психологов нашей страны по определению общения и его места в жизни человека, по разработке эффективных видов и способов общения в различной социальной деятельности, по исследованию его чисто психологических механизмов, а также национальный характер межличностных отношений, его определяющие факторы, выдвигается важная информация людей о способах правильного восприятия друг друга. Автор подчеркнул, что данная проблема очень актуальна в настоящее время, а ее изучение ставит перед психологами ряд важных задач.

Shaxslararo munosabatlar psixologiyasini o'rganish hozirgi zamon psixologiyasi fani oldida turgan eng dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Mazkur muammoni o'rganish nafaqat bugungi kunda dolzarb hisoblanadi, balki qadimgi davrlardan o'z zamonasining ilg'or tafakkur egalari bo'lgan mutafakkirlarning tadqiqot ob'yekti bo'lgan hamda ularning asarlarida kishilar o'rtasidagi muloqot, uning qonuniyat va mexanizmlarini tadqiq qilish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Mubolag'asiz aytish mumkinki, shaxslararo o'zaro ta'sir mexanizmi va shaxslararo munosabatlar masalalarini o'rganish hamma davrlarda o'zining dolzarbligini yo'qotmagan. Xuddi shu boisdan, shaxslararo munosabatlar muammosi o'z tabiatiga ko'ra keng ko'lamli ko'rib chiqishni talab qiladi, shuning uchun psixologiya fanining rivojlanishi bilan u izchil ravishda mazkur fanning turli sohalari predmetiga aylandi.

Insonlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar psixologiyasini o'rganish mamlakatimiz psixologlari tomonidan ham samarali o'rganib kelingan. Bu sohada E.G'oziyev, G'.Shoumarov, M.Davletshin, V.Karimova, A.Jabborov, Z.Nishonova va boshqalarning ishlari ma'lum. Ular muomalaning inson hayotida tutgan o'rnini aniqlash, turli ijtimoiy faoliyatlarda samara beradigan muomala turlari va uslublarini ishlab chiqish, uning sof psixologik mexanizmlarini tadqiq etish maqsadida qator tadqiqot ishlarini olib borganlar, hozir ham ushbu yo'nalishda izlanishlar davom ettirilmoqda.

Atoqli olim E.G'oziyev muomalaga ijtimoiy-psixologik voqelik sifatida qaraydi. Uning ta'kidlashicha, muomala shaxslararo munosabatlarning shunday ko'rinishiki, uning yordamida odamlar bir-birlari bilan o'zaro psixik jihatdan aloqaga kirishadilar, o'zaro

axborot almashadilar, bir-birlariga ta'sir o'tkazadilar, ta'sirlanadilar, bir-birlarini his qiladilar, idrok etadilar, muayyan tasavvur obrazlarini yaratadilar va bir-birlarini tushunadilar, u yoki bu imkoniyatlarini anglaydilar va baholaydilar. Xuddi shu boisdan, muomala ijtimoiy-psixologik hodisa, ilmiy kategoriya sifatida ijtimoiy turmushning barcha sohalarida bevosita ishtirok etib, insoniyat hamkorlik faoliyatining moddiy, ma'naviy, madaniy, his-tuyg'uli, motivatsion, kognitiv va regulativ qirralarining ham ob'yektiv, ham sub'yektiv ehtiyoji sifatida vujudga keladi, ijtimoiylashuv va kamolotning asosiy omili, negizi, mexanizmi vazifasini bajaradi.

E. G'oziyevning fikricha, muomalaning eng muhim tarkibi muloqot sanalib, motivatsiyada motiv qanday ahamiyat kasb etsa, u ham xuddi shunday muhim rol o'ynaydi. Har bir inson turli yoshdagi, jinsdagi insonlar bilan muloqotga kirishish uchun muloqot maromi, muomala turlari, tarkiblari, nutqli va nutqsiz (so'zsiz) vositalar bilan yaqindan tanishishi, etnik xususiyatlari, milliy an'analar hamda rasm-rusmlarga rioya qilish orqali muomalaga kirishishi eng oqilona yo'ldir. Har bir shaxsning individual xususiyatlarini hisobga olib muomala o'rnatish shaxslararo munosabatni iliqlashtiradi, o'zaro ishonch va yaqinlik tuyg'usini uyg'otadi, kirishimli kishilar safini kengaytiradi. Bunda, ayniqsa, so'zning ta'sir qudratidan foydalangan holda suhbatdoshni o'ziga moyil qilish, o'rni kelganda kompliment (xushomad) ko'rsatish muhim o'rin tutishi muallif tomonidan e'tirof etiladi.

E. G'oziyev "Muomala psixologiyasi" kitobida o'zaro munosabatlarda suhbatdoshni o'ziga moyil qilish uchun quyidagi muhim jihatlarga amal qilishni tavsiya qiladi:

- 1) ochiq ko'ngilliligingizni namoyon qiling, bunda doimo yuzingizda tabassum bo'lsin;
- 2) suhbatdoshingizni tez-tez ismini tilga olgan holda gapiring;
- 3) suhbatdoshingizga nisbatan doimo hurmat va e'tiborda bo'ling;
- 4) suhbatdoshingizni diqqat bilan eshitishni o'rganing;
- 5) doimo suhbatdoshingizni qiziqtirgan narsalarni hisobga olgan holda suhbatni olib borishga harakat qiling;
- 6) doimo suhbatdoshingiz o'zining ahamiyatga molik inson ekanligini his qilishiga yordam bering;
- 7) suhbatdoshingizga kompliment qilib turishni unutmang;
- 8) suhbat davomida qat'iy qarshi pozitsiyaga o'tib olmang;
- 9) kishilar bilan munosabatlarda iloji boricha hamkorlik pozitsiyasida turishga harakat qiling.

Psixolog V. Karimovanning ham muloqot psixologiyasiga oid fikrlari diqqatga sazovordir. Muallif mulohazasiga qaraganda, muloqot odamlar amalga oshiradigan faoliyatlar ichida yetakchi o'rinni egallab, u insondagi eng muhim ehtiyojni – jamiyatda yashash va o'zini shaxs deb hisoblash bilan bog'liq ehtiyojini qondiradi. Shuning uchun ham uning har bir inson uchun ahamiyati kattadir. Muloqot odamlarning birgalikdagi faoliyatlari ehtiyojlaridan kelib chiqadigan turli faolliklari mobaynida bir-birlari bilan o'zaro munosabatlarga kirishish jarayonidir. Ya'ni har bir shaxsning jamiyatda ado etadigan ishlari (mehnat, o'qish, o'yin, ijod qilish va boshqalar) o'zaro munosabat va o'zaro ta'sir shakllarini o'z ichiga oladi. Chunki har qanday ish odamlarning bir-birlari bilan til topishishini, bir-birlariga turli xil ma'lumotlarni uzatishni, fikrlar almashinuvi kabi murakkab hamkorlikni talab qiladi. Shuning uchun ham har bir shaxsning jamiyatda tutgan o'rni, ishlarining muvaffaqiyati, orttirgan obro'si uning muloqotga kirisha olish qobiliyati bilan bevosita bog'liqdir.

V. Karimova ijtimoiy psixologiyaga oid kitoblarida shaxs shakllanishida muloqotning o'рни masalasiga alohida e'tibor qaratadi. Muallifning fikricha, shaxs ijtimoiy munosabatlar maxsuli bo'lib, u doimo insonlar davrasida, ular bilan o'zaro ta'sirda bo'ladi va bu jarayon muloqot yordamida amalga oshiriladi. Odamlar muloqotda bo'lishgani sari, ular o'rtasidagi umumiylik, o'xshashlik va uyg'unlik kabi sifatlar paydo bo'ladi hamda ular bir-birlarini bir qarashda tushunadigan yoki "yarimta jumladan" ham fikr ayon bo'ladigan bo'lib qoladi. Har bir insonning ijtimoiy tajribasi, uning insoniy qiyofasi, fazilatlar, hattoki, nuqsonlari ham muloqot jarayonlarining mahsuli hisoblanadi. Jamiyatda ajralgan, muloqotda bo'lish imkoniyatidan mahrum bo'lgan odam o'zida individ sifatlarini saqlab qoladi, lekin u shaxs bo'lolmaydi. Shaxsning muloqotga bo'lgan ehtiyojining ko'p qondirilishi uning ish faoliyatiga ham ta'sir ko'rsatadi. Olimaning ta'kidlashicha, odamlarning ish vaqtida bir-birlari bilan gaplashish imkoniyatining mavjudligi ko'p hollarda odamning ishlash qobiliyatini oshiradi, vazifani tez va sifatli bajarishga olib keladi.

V.K arimova muloqotning mavzusi va yo'nalishiga ko'ra quyidagi turlarga ajratadi :

a) ijtimoiy yo'naltirilgan (keng jamoatchilikka qaratilgan va jamiyat manfaatlaridan kelib chiqadigan muloqot, masalan, teleboshlovchining tomoshabinlarga murojaati);

b) guruhdagi faoliyatning predmetiga yo'naltirilgan muloqot (o'zaro hamkorlikdagi faoliyatni amalga oshirish mobaynidagi muloqot – mehnat, ta'lim jarayonidagi yoki muayyan topshiriqni bajarish jarayonida guruh a'zolarining muloqoti);

v) shaxsiy muloqot (bir shaxsning boshqa shaxs bilan o'z muammolarini ochish maqsadida o'rnatgan munosabatlari);

g) pedagogik muloqot (pedagogik jarayonda ishtirok etuvchilar o'rtasida amalga oshiriladigan murakkab o'zaro ta'sir jarayoni) turlari farqlanadi.

G'. Shoumarovning muloqot muammosiga oid qarashlarida odamlar o'rtasidagi muloqot va uning umumiy qonuniyatlari odam turmush tarzining barcha jabhalarida boshqa odamlar bilan bo'ladigan o'zaro munosabatining eng muhim shartlaridan biri ekanligini e'tirof etadi. Muallifning fikricha, odamning aqli, irodasi, hissiy madaniyati, tarbiyasi, nazokatligi va shu kabilarning barchasi muloqot tufayli shakllangan xislatlardir. Shu bilan birga, uyqusizlik, bosh og'rig'i, nevrozlar, insultlar, infarktlar va boshqa turli kasalliklar, shuningdek, ichkilikka, giyohvand moddalarga ruju qo'yish, hatto o'z joniga qasd qilish kabilari ham shu muloqotning natijasidir. Til, muloqot inson hayotida undan qanday foydalanish, uni qanday ishlatish, qanday tashkil qilishga qarab, uning uchun eng aziz, eng qadrli bo'lishi yoki aksincha eng fojiali bo'lishi ham mumkin.

G'. Shoumarovning fikricha, muloqot eng avvalo insonni inson tomonidan idrok qilishdan boshlanadi, unda dastlabki o'zaro baholash amalga oshadi, dastlabki hissiy-intellektual munosabatlar shakllanadi va shundan so'ng tegishli muloqot shakli amalga oshiriladi. Bu jarayonda odam haqidagi ma'lumot, idrok etilayotgan odamning hayotiy tajribasi, u yoki bu munosabat shaklini yoqtirishi yoki yoqtirmasligini yuzaga keltiradigan bevosita emotsional munosabatlar muhim rol o'ynaydi. Insoniyat taraqqiyotining hozirgi bosqichida insonlar kundalik muloqotining tezlashuvi, aholi zichligining ortib borishi, kishilar turmush tarzining jadallashuvi, ularning ruhiy zo'riqish va ta'sirlanuvchanligining kuchayib borishi kabi holatlar bugungi kunda ularning muloqot madaniyatining yuqori darajada bo'lishini taqozo etadi.

G'. Shoumarovning fikricha, kishilar o'rtasida bir-birlarini tushunishning yetishmasligi ko'pincha muloqotdagi to'siq, shaxslararo munosabatlar buzilishining sababi bo'lib hisoblanadi. Muallif muloqot jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan to'siqlarning quyidagi turlarini farqlaydi:

Psixologik to'siq – bu sherigiga ma'qul tushmay qolish, tushunilmay qolishdan qo'rqish, u tomondan inkor etilish va kalaka qilinishdan yoki keskinlikdan qo'rqish, eng ezgu hislarini va niyatlarini samimiy izhor etishiga javoban qo'pollik bilan javob berilishi mumkinligidan xavotirlanish kabilar tufayli intellektga oid, mehribonlikka oid, kuchga oid shaxsiy imkoniyatlarini namoyon qilish va amalga oshirishga xalaqit beruvchi, o'ziga hos ichki psixik tormozdir.

Vaziyatli to'siqlar – bu suhbatdoshlarning bir xil vaziyatni turlicha tushunishlari, unga turlicha yondashishlari bilan bog'liq.

Mazmunliy to'siqlar – odatda suhbatdoshini tushunmaganlik tufayli uning mazkur jumlasini qanday ma'noda aytilgani, u qanday fikrni ilgari suryapti, nimani nazarda tutyapti, nimaga olib boradi va shu kabi mulohazalarga borish tufayli yuzaga keladi.

Motivatsion to'siqlar – shunday vaziyatlarda yuzaga keladiki, bunda gapirayotgan odam yo o'zi bayon qilayotgan fikrning sababini yetarlicha anglay olmaydi yoki u atayin ularni (asosiy motivni) yashirishga harakat qilayotgan bo'lishi mumkin.

I. Mahmudov tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda munosabatlar psixologiyasi, boshqaruv muloqotining shakllari, bosqichlari yuzasidan ma'lumotlar tahlil qilingan. Muallif boshqaruv muloqoti haqida gapirib, uni xodimlarni ma'lum tomonga yo'naltirish maqsadidagi o'zaro ma'lumot almashinuv jarayoni sifatida ta'riflaydi. Uning ta'limotida, rahbarlik ishida namoyon bo'ladigan boshqaruv muloqoti quyidagi asosiy bosqichlarni o'z ichiga olishi ta'kidlangan:

- 1) aloqa-muloqot o'rnatish;
- 2) masalani muhokama qilish;
- 3) yechim variantlarini izlash;
- 4) qaror qabul qilish.

Muallifning fikricha, ijobiy natijaga olib keluvchi boshqaruv muloqoti yuqorida ta'kidlangan bosqichlarning aynan shunday ketma-ketligida amalga oshadi. Aniqrog'i, muloqot jarayonining samarali o'tishi, ko'p jihatdan, shu bosqichlarni navbatma-navbat amalga oshirish bilan bog'liq.

Psixologlar E. Sattorov va X. Alimov o'z tadqiqotlarida boshqaruv muloqotining psixologik xususiyatlarini o'rganadilar. Mualliflar rahbar va xodim o'rtasidagi munosabatlarda o'zaro bir-birini tushunish muhim o'rin tutishini ta'kidlaydilar. Ularning fikricha, rahbarning vazifasi o'z xodimlariga topshiriq, buyruq berish bilan cheklanib qolmay, balki o'zi bergan topshiriqning xodim tomonidan qanday bajarilganini nazorat qilish, kam vaqt va kuch sarflab, yuksak ijro intizomi va sifatiga erishish, o'z o'rnida xodimlarni rag'batlantirish yoki tanbeh berish, bo'ysunuvchilarning turmush tarzi va xulq-atvoriga ta'sir qilish, ulardagi intilish, tashabbus va ijodkorlikni qo'llab-quvvatlashdan iborat bo'lishi kerak. Rahbar o'z faoliyatida xodimlarni ishga qiziqitira olishi, ularda tashabbus ko'rsatish kayfiyatini uyg'otishi, ijodiy yondashish istagini paydo qilishi muhim bo'lib, bunga faqat inson ruhiyatini boshqarish qoidalarini egallash yo'li bilangina erishadi.

N. Boymurodov esa "Rahbar psixologiyasi" o'quv qo'llanmasida mehnat jamoasidagi shaxslararo munosabatlar haqida gapirib, uning muhim jihati sifatida muomala madaniyatiga alohida e'tibor qaratadi. Muallif yoqimli va muloyim suhbat olib borish tadbirkorlikda, rahbarlikda katta yutuqlar olib kelishiga e'tiborni qaratgan holda bunda quyidagi ma'naviy me'yorlarga rioya qilish zarurligini ta'kidlaydi:

1) garchi muloqotda unga nisbatan salbiy his-tuyg'usini bildirsa ham, rahbarning o'zini aqlli deb bilishdan, nazorat qilinmagan, noo'rin xatti-harakatlardan o'zini tiyishi lozim;

2) rahbar suhbatdosh sherigini tushunishi zarur. Sherikni, muloqotdoshni tushunmaslik har ikki tomon uchun ham ma'qul qarorga kelishga xalaqit beradi;

3) sherik bilan samimiy muloqotda bo'lish. Muloqotda sherigi uni eshitishni xohlamasa ham, rahbar bir ilojini topib, uning e'tiborini o'ziga jalb qilishi lozim. Bu o'rtadagi munosabatlarning yaxshilanishiga olib kelishi mumkin;

4) sherikka aytilgan ma'lumot yetarli asoslarga ega bo'lishi kerak. Ma'lumot xato yoki yolg'on bo'lsa, muloqot muvaffaqiyatsiz tugaydi;

5) rahbar muloqotda sherigiga nasihat qilishdan saqlanib, sherik bilan teng do'stona, ochiq muloqotda bo'lishi zarur;

6) tadbirkor rahbar sherigiga ortiqcha gapirib, uning vaqtini bekorga olmasligi lozim;

7) kelishuv natijalari axloqiy me'yorlarga mos kelishi shart.

N. Boymurodovning fikricha, muloqotda ba'zan sheriklarning bir-birini tanqid qilishiga to'g'ri kelgan taqdirda, o'z hissiyotlarini jilovlagan holda suhbatdoshga hurmat bilan munosabatda bo'lish kerakligi, sherigining e'tiborini mojarodan olib hamkorlikning muhim jihatlariga qaratish maqsadga muvofiqdir. Tanqid mavjud bo'lsa ham, sog'lom ko'rinishda bo'lishi, rahbarlikning yaxshi bo'lishiga yordam beradigan bo'lishi, ishga to'sqinlik qiluvchi emas, balki yaratuvchanlik darajasida ahamiyat kasb etishi lozim. Rahbar o'z obro'sini saqlashi uchun juda ko'p axloqiy, ma'naviy-ma'rifiy talablarga rioya qilishi zarur. Jumladan, uning nutq madaniyati, muomala va kiyinish odobi, ko'rinish va o'zini jamoa oldida tuta bilishi uning obro'sini oshiradigan omillardir.

M. Maxsudovanning ham muloqot va uning inson hayotida tutgan o'rni haqidagi qarashlari e'tiborga loyiqdir. Uning ta'kidlashicha, insonning uni o'rab turgan olamga o'zaro ta'siri ob'yektiv munosabatlar tizimida namoyon bo'ladi. Ob'yektiv munosabat va aloqalar so'zsiz har qanday real guruhlarda paydo bo'ladi. Guruh a'zolarining bu ob'yektiv o'zaro munosabatlari sub'yektiv shaxslararo munosabatlarda aks etadi. Har qanday ishlab chiqarish odamlarning o'zaro birlashishini talab qiladi. Hech bir kishilik jamiyatida odamlar bilan munosabat o'rnatilmasa, ular bir-birini to'g'ri tushunmaydi, to'laqonli birgalikdagi faoliyatni tashkil eta olmaydi.

Muallifning fikricha, shaxs muloqotini shakllantirishda uning yoshi, jinsi, kasbi, dunyoqarashini hisobga olgan holda ish olib borish lozim. Har bir yosh davriga kiradigan kishilarga o'ziga xos so'zlarni qo'llash maqsadga muvofiq bo'ladi. Bunda so'zning ta'sir kuchi hisobga olinadi. Shaxsning temperament (mijoz) xususiyatlariga qarab muloqot usullarini qo'llash katta ahamiyatga ega. Shaxsda ko'nikma, bilim, malakalarning hosil bo'lishida muloqotning o'rni beqiyos ekanligini ham unutmaslik kerak. M. Maxsudova shaxs muloqotining shakllanishida uning tarbiyalanganlik darajasi ham muhim o'rin tutishini ta'kidlaydi. Shuning uchun ham yoshlarni muloqotga o'rgatishda tarbiya masalalariga, maqsadning to'g'ri qo'yilishiga e'tibor qaratish lozim. Agar oilada kattalar bir-birlariga qo'pol munosabatda bo'lsalar, bola ham ularga taqlid qilib atrofdagilar bilan nizolarga borishi mumkin. Har tomonlama rivojlangan, yetuk, komil inson (shaxs)ni tarbiyalash uchun yoshlarni erkin fikrlaydigan qilib voyaga yetkazish zarur.

Yuqoridagi tahlillardan ko'rinib turibdiki, muloqot muammosi O'zbekiston psixologlari tomonidan ham chuqur o'rganilgan bo'lib, muammoning nazariy va metodologik asoslari yaratilgan. Mamlakatimiz olimlarining asarlarida muammoning tuzilishi, turlari, tomonlari, funksiyalari, o'ziga xos mexanizmlari haqida ma'lumotlar to'plangan bo'lib, ular bugungi kunda jamiyatda insonlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar psixologiyasini tahlil qilishda, mehnat jamoalarida yuzaga keladigan nizoli holatlarning kelib chiqish sabablarini o'rganish va ularning oldini olishda muayyan hissa bo'lib xizmat qiladi, ijtimoiy hayotda shaxslararo munosabatlarning amaliy va nazariy muammolarini yechishda keng ko'lamda qo'llaniladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Boymurodov N. Rahbar psixologiyasi. – T.: “Yangi asr avlodi”, 2005.
2. Yoziyev E. Boshqaruv psixologiyasi. – Q.: “Fan va ta’lim”, 2021.
3. Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya. -T.: “Fan va texnologiya”, 2012.
4. Karimova V.M., tah. ost., Sotsial psixologiya. Darslik / V.M. Karimova, O.E. Hayitov, N.Sh. Umarova. – T.: “Umid Design”, 2021.
5. Maxsudova M. Muloqot psixologiyasi. – T.: “Turon-Iqbol”, 2006.
6. Mahmudov I. Boshqaruv psixologiyasi. – T.: YUNAKS-PRINT MCHJ, 2006.
7. Sattorov E., Alimov X. Boshqaruv muloqoti. – T.: “Akademiya”, 2004.
8. Shoumarov G'. va boshq. Oila psixologiyasi. – T.: “Sharq”, 2010.
9. G'oziyev E. Sotsial psixologiya. – T.: “Noshir”, 2012.